

Arkadiusz Kaliński

„Organizacja i działalność lotnictwa wojskowego na obszarze Dowództwa Okręgu Korpusu Nr VIII w okresie międzywojennym”.

Promotor: dr hab. Zdzisław Biegański prof. uczelni

W 1920 roku w wyniku postanowień traktatu wersalskiego na terenach przyznanych Polsce znalazły się m.in. trzy ośrodki lotnicze w Bydgoszczy, Toruniu i Grudziądzu. Latem 1920 roku przeprowadzono na nich szereg działań związanych z przebiegiem wojny polsko - bolszewickiej. Przez następne dwie dekady teren objęty administracją wojskową Dowództwa Okręgu Korpusu Nr VIII, stał się miejscem niezwykle istotnej dla polskiego lotnictwa działalności. Skupione na terenie jednego tylko okręgu trzy ośrodki lotnicze, stały się kuźnią kadr polskiego lotnictwa wojskowego. Te niezwykle istotne zadanie garnizony lotnicze DOK VIII spełniały do końca lat 30-tych XX wieku.

Istniejące luki badawcze oraz fakt pomijania w opracowaniach lub pobieżnego traktowania zagadnień problematyki lotnictwa na terenach Pomorza przyznanych Polsce przez Traktat Wersalski w okresie międzywojennym XX wieku przemawiają za podjęciem przeze mnie właśnie takiego tematu rozprawy. Jej głównym celem jest zrekonstruowanie – przede wszystkim na podstawie dokumentów archiwalnych – pełnego i rzetelnego obrazu działalności jednostek lotnictwa na obszarze DOK VIII.

Podstawę pod działalność polskiego lotnictwa w latach 20-tych XX wieku zbudowały Oficerska Szkoła Obserwatorów Lotniczych w Toruniu, Szkoła Pilotów w Bydgoszczy oraz Wyższa Szkoła Pilotów i Oficerska Szkoła Lotnicza w Grudziądzu. W celu szkolenia personelu latającego w zastosowaniu bojowym w marcu 1928 roku na lotnisku w Grudziądzu powołano Lotniczą Szkołę Bombardowania i Strzelania, w której prowadzono kursy personelu w strzelaniu powietrznym i bombardowaniu a następnie kursy Wyższej Szkoły Pilotażu, przez które przewinęli się wszyscy lotnicy wojskowi II RP. W Bydgoszczy przez cały okres międzywojenny skupione były najważniejsze ośrodki szkoleniowe personelu technicznego lotnictwa. W 1930 roku w celu uzupełnienia kadry podoficerów w Bydgoszczy utworzono Szkołę Podoficerów Lotnictwa dla Małoletnich. W dysertacji podkreślono znaczenie, jakie powyższe ośrodki lotnicze odegrały w rozwoju polskiego systemu kształcenia kadr w okresie międzywojennym. Wymieniono liczne przekształcenia jednostek szkolnych, które dokonywane były pod wpływem ewolucji koncepcji szkolenia i doskonalenia wojskowego personelu lotniczego na przestrzeni okresu międzywojennego.

Na przykładzie sformowanego w 1924 roku w Toruniu 4. Pułku Lotniczego szeroko przedstawiono liczne zmiany organizacyjne wpływające na strukturę, skład personalny, liczbowy i etatowy podstawowego liniowego oddziału formacji lotniczych. Znalazło to odzwierciedlenie w przebiegu szkolenia i doskonalenia całej kadry, personelu latającego i technicznego. W niniejszej rozprawie opisano strukturę personelu poszczególnych jednostek lotnictwa, jego liczebność w garnizonach, zróżnicowanie i zmiany, zależne od wykonywanych przez nie zadań oraz kondycję uposażeniową i kwaterunkową. Przedstawiono działalność sportową oraz pozasłużbową o charakterze kulturalnym i wypoczynkowym. W rozprawie pokazano liczne przykłady współpracy w garnizonie oraz kontaktów z ludnością cywilną i organizacjami paramilitarnymi. Zarysowano niezwykle barwne, a nawet dramatyczne życiorysy lotników. Zadaniem dysertacji była także ocena działań 4. Pułku w kampanii polskiej 1939 roku. Opisano sprzęt lotniczy, o który oparte były powyższe działania oraz przebieg eksploatacji infrastruktury lotniczej. Na terenie DOK VIII funkcjonowały także wojska balonowe. W latach 1921- 1924 w Toruniu kadry oficerskie i podoficerskie kształciła Oficerska Szkoła Aeronautyczna w Toruniu oraz przez całe dwudziestolecie działał Batalion Balonowy.

Niniejsza rozprawa jest szeroką analizą działalności jednostek formacji lotniczych o określonej strukturze, organizacji i zasadach działania opartych na określonych regulaminach, z odpowiednio dobranym i przeszkolonym personelem funkcjonujących w oparciu o specjalistyczne wyposażenie i infrastrukturę lotniczą. W dysertacji podkreślono fundamentalne znaczenie w budowie polskiego lotnictwa okresu międzywojennego skupionych w jednym tylko okręgu administracji wojskowej kilku ośrodków lotniczych.

Przedmiot badań i historyczne tło wydarzeń pozwoliło na określenie konstrukcji pracy, która ma konstrukcję mieszaną o układzie problemowo - chronologicznym i chronologiczno - problemowym. W prezentowanej pracy posiłkowałem się klasycznymi metodami badań historycznych. Podstawową metodą była krytyczna analiza, interpretacja oraz porównanie różnych materiałów źródłowych oraz opracowań, czasopism wojskowych i prasy regionalnej. Postępowanie badawcze obejmowało ustalanie faktów, przeważnie metodą indukcyjną, natomiast przy uogólnianiu zastosowano również metodę porównawczą i statystyczną, a niekiedy – dedukcyjną. W ten sposób uzyskałem wyczerpujący zasób materiału potrzebnego do dysertacji.

Arkadiusz Kaliński

„Organisation and operations of military aviation on territories of the Corps District Command number VIII in the interwar period”

Supervisor: prof. UG, dr hab. Zdzisław Biegański

In 1920, as a result of the provisions of the Treaty of Versailles, new aviation centres were formed in the territories newly transferred to Poland in Bydgoszcz, Toruń and Grudziądz among others. During the summer, they were the location of several operations related to the Polish-Soviet War. In the following two decades the territory within the military administration of the Corps District Command number VIII (CDC VIII) came to be a crucial location for Poland's Air Force. The three aviation centres located within the same district became the main training site of Polish Air Force personnel. This crucial task was the responsibility of CDC VIII's garrisons until the end of the 1930s.

Insufficient prior research and frequent discounting of the issues of aviation in the Pomeranian territories newly assigned to Poland after the Treaty of Versailles in the interwar period have led me to this area of research. Based mainly on archival documents, this paper reconstructs a full, reliable picture of the operations within CDC VIII's aviation centres.

A fundamental role in developing Polish aviation into its 1920s state was played by the Air Force Observer Officers' School in Toruń, the Pilots' Training School in Bydgoszcz, and Higher School of Pilots and Air Force Officers' School in Grudziądz. In 1928, the Air Gunnery and Bombing School was founded at the Grudziądz airport, with the aim of training air crew in combat operations. Its courses in air gunnery and bombardment, followed by the courses by the Higher School of Pilots, were attended by all military pilots of the Second Polish Republic. Throughout the interwar period the most important technical training centres were all based in Bydgoszcz. In 1930, the need for filling in the gaps in the city's non-commissioned officers led to the establishment of Air Force N.C.O.'s Training School. This study highlights the importance of the mentioned aviation centres in developing a personnel training structure in the interwar period. It lists numerous transformations of educational units, influenced by the evolution of the idea of schooling and betterment of military air personnel across the interwar period.

Using the example of the Aviation Regiment number 4 formed in 1924 in Toruń, this investigation illustrates the numerous changes governing the structure, personnel and size of a basic aviation line squad. The transformation manifested in the course of training and development of air crew, ground crew and aviation personnel altogether. This study describes

the structure of the personnel in individual aviation centres, each garrison's staffing amount, individual changes constrained by their tasks, available equipment and accommodations. The dissertation researches the personnel's sport, cultural and leisure activities. It shows numerous examples of cooperation within the garrison, civilians and paramilitaries. This study illustrates the colourful and dramatic biographies of pilots. Another task of this paper is evaluating the action of the Aviation Regiment number 4 in Toruń during the invasion of Poland of 1939. The aviation equipment which the above events depended on is described, as well as the exploitation of aviation infrastructure. The territory of CDC VIII also included balloon units. Between 1921 and 1924 in Toruń officer and N.C.O. personnel was trained by Officers' Aeronautical School in Toruń. There was also a balloon battalion functioning throughout the interwar period.

This work is a broad analysis of the operations of aviation units with a fixed structure, organisation and rules of conduct based on regulations, with an appropriately selected and trained personnel functioning with the support of specialist equipment and aviation infrastructure. It highlights the fundamental importance of the aviation centres in Bydgoszcz, Toruń and Grudziądz, all located in a single district, in the development of Polish aviation in the interwar period.

The subject of the study and historical background called for adopting a mixed structure, including the problem-chronological and chronological-problem system. The work utilises classic methods of historical study. The basic method was critical analysis, interpretation and comparison of various source materials and papers, military magazines and local press. The study procedure included affirming the facts, mainly with the inductive method, however in taking overarching conclusions the comparative, statistical and deductive methods were utilised as well. This way I gathered a comprehensive supply of sources necessary for this dissertation.